

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden alueellisen yhdistymisen seurantaryhmän raportti 1/2022

Rovaniemen kaupungin Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueen toiminnat ja hallinto yhdistyivät 1.2.2017 Lapin sairaanhoitopiirin Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tulosalueeksi.

Rovaniemen kaupungin erityistason päihdepalvelut siirtyivät 1.1.2021 alkaen Lapin sairaanhoitopiiriltä liikkeenluovutuksella takaisin Rovaniemen kaupungin palveluiksi. Siirtyvillä erityistason päihdepalveluilla tarkoitetaan A-klinikan ja korvaushoidon palveluja. Vastuu erityisen vaativista päihdepsykiatrian palveluista, esim. päihdepsykiatrisen laitoshoidon, jäi edelleen Lapin sairaanhoitopiirille.

Lapin sairaanhoitopiirin mielenterveys- ja päihdepalveluiden tulosalueen nimi muuttui vuoden 2021 alussa Lapin sairaanhoitopiirin psykiatrisen hoidon tulosalueeksi.

Vuoden 2017 yhdistyminen toteutettiin liikkeenluovutussopimuksella, jossa yhdistymisen tavoitteeksi asetettiin seuraavat:

Laadullisina tavoitteina on hoitoon pääsyn sujuvuus, hoidon ja kuntoutuksen tavoitteellisuus, vaikuttavuus ja avohoidon ensisijaisuus.

Avohoidon ensisijaisuuden tulee näkyä avohoidon suhteellisen osuuden kasvamisena, vuodeosastokäytön vähenemisenä sekä taloudellisten että henkilöresurssien painottumisella avohoitoon.

Aikuisten ja nuorten matalan kynnyksen palveluissa tavoitteena on hoitoon pääsy hoidon tarpeen arvion perusteella kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta.

Hoidon ja kuntoutuksen toimintakäytäntöjen ja työmenetelmien laatua sekä vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Toimintaa muutetaan tarvittaessa ja kehitetään vastaamaan tavoitteellisesti kuntalaisten hoidon ja kuntoutuksen tarpeisiin.

Yhdistymisen keskeisenä taloudellisenä tavoitteena on kustannuskasvun pysäyttäminen toimintaa tehostamalla.

Liikkeenluovutussopimuksen mukaisesti Rovaniemen kaupunki ja Lapin sairaanhoitopiiri ovat perustaneet seurantaryhmän, jonka tehtävänä on seurata sopimuksen tavoitteiden saavuttamista ja varmistaa yhteistyön toteutuminen organisaatioiden rajat ylittävästi. Seurantaryhmä raportoi tavoitteiden toteutumisesta kaupungille ja sairaanhoitopiirille vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Seurantaryhmän jäseniä ovat:

Erholtz Johanna, tulosaluejohtaja, LSHP, Psykiatrisen hoidon tulosalue, puheenjohtaja

Palmén Outi, hallintoylilääkäri, Rovaniemen kaupunki

Alaräisänen Antti, vs. vastaava ylilääkäri, LSHP, Psykiatrisen hoidon tulosalue

Alasaari Tiina, vs. ylihoitaja, LSHP, Psykiatrisen hoidon tulosalue

Eriksen Heidi, kuntaedustaja, Utsjoki

Hiltunen Seija, henkilöstön edustaja, LSHP, Psykiatrisen hoidon tulosalue

Kangas Mirja, palvelualuepäällikkö, Rovaniemen kaupunki

Koskinen Satu-Sirpa, työsuojeluvaltuutettu, LSHP

Riala Kaisa, professori, ylilääkäri, LSHP, Psykiatrisen hoidon tulosalue

Rantajärvi Kaisa-Maria, vs. palvelualuepäällikkö, Rovaniemen kaupunki
Alatalo Sari, vs. palveluesimies, Rovaniemen kaupunki

Seurantaryhmän teknisenä sihteerinä toimii suunnittelija Tanja Sälevä.

Seurantaryhmä on määritellyt kokonaisuuksia kuvaamaan yhdistymiselle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Tässä raportissa raportoidaan koko vuoden 2021 toiminta.

Hoitoon pääsyn sujuvuus

Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan palveluita, joihin pääsee ilman lähetettä puhelun tai muun yhteydenoton perusteella. Mielitiimin matalan kynnyksen palveluihin on vuoden 2021 aikana päässyt keskimäärin seitsemän päivän kuluessa. Hoitoonpääsyaika on sama vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Palvelulupausta kolmen vuorokauden kuluessa hoitoon pääsemisestä ei ole voitu täyttää, koska Mielitiimin henkilöressurssissa on ollut koko vuoden yhden henkilötyövuoden vajaus. Lisäksi on panostettu ryhmähoitoihin (depressiokoulu).

Lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarjoamisen ajan-kohta sovitaan yhdessä perusterveydenhuollon toimijan ja asiakkaan / perheen kanssa, joten toteutumisaika voi olla jopa samana päivänä tai esim. kolmen viikon päästä. Yhteydenotot eivät ole kiireellisiä. Keskimäärin hoitoon pääsee viikon sisällä. Vuoden 2020 aikana LaNKA-tiimissä (LAsTen- ja Nuorten Konsultaatio ja Arviointitiimi) kolmannes ensikäynneistä järjestyi viikon sisällä.

Syksyllä 2018 aloitettu Mielenterveyspäivystys ja hoidontarpeen arviointi sekä neuvonta- ja ajanvarauspuhelin toimivat hyvin. Vuonna 2021 puhelimeen tuli keskimäärin 329 puhelua kuukaudessa. Edellisenä vuonna 2020 puheluiden määrä oli keskimäärin 320 puhelua kuukaudessa. Vuonna 2019 puheluita oli keskimäärin 290 kpl kuukaudessa.

Erikoisala	Lähetteet					Muutos
	2021	2020	2019	2018	2017	
Yhteensä	2801	2543	2269	1905	1466	91 %
70 Psykiatria	2241	2091	1857	1504	1121	100 %
74 Nuorisopsykiatria	391	310	272	258	212	84 %
75 Lastenpsykiatria	132	121	128	137	129	2 %

Erikoisala	Rovaniemeltä tulleet lähetteet					Muutos
	2021	2020	2019	2018	2017	
Yhteensä	1995	1823	1558	1256	893	123 %
70 Psykiatria	1642	1539	1309	1016	689	138 %
74 Nuorisopsykiatria	251	193	174	164	129	95 %
75 Lastenpsykiatria	68	73	66	71	72	-6 %

Taulukko 1. Lähetemäärät vuosina 2017-2021

Lähetteitä Psykiatrisen hoidon tulosalueelle aikuisten palveluihin tuli vuonna 2021 yhteensä 2 241 kappaletta, kun lähetteen määrä edellisenä vuonna oli 2 091. Vuonna 2017 lähetteitä aikuisten palveluihin on tullut 1 466. Kasvu aikuisten palveluihin tulleiden lähetteen määrässä vuosien 2017 ja 2021 välillä on tapahtunut 91 %. Rovaniemen kaupungilta tulleita lähetteitä aikuisten palveluihin vuoden 2021 lähetteistä oli 1 642 kappaletta. Edellisenä vuonna Rovaniemeltä tulleiden lähetteen määrä oli 1 539 kappaletta. Kasvu Rovaniemen kaupungilta tulleiden lähetteen määrässä vuosien 2020 ja 2021 välillä on 7 %, kun taas vuodesta 2017 lähetemäärä aikuisten palveluihin on noussut 123 %.

Lastenpsykiatrialle lähetettä Rovaniemen kapupungilta vuoden 2021 aikana tuli 68 kappaletta ja vuonna 2020 73 kappaletta. Nuorisopsykiatrialle Rovaniemen kapupungilta vuoden 2021 aikana tuli 251 kappaletta ja vuotta aiemmin 193 kappaletta. Vuosien 2017 ja 2021 välillä on Rovaniemen kaupungilta saapuneissa lähetemäärissä lastenpsykiatrian osalta tapahtunut 6 % vähennystä ja nuorisopsykiatrian osalta 95 % kasvua.

Lähetemäärän nousu johtuu palvelutarpeen kasvusta esim. koronan ja sen liitännäisilmiöiden vuoksi mutta myös siitä, että ongelmia tunnistetaan paremmin perusterveydenhuollossa. Ihmiset ovat myös muuttuneet avoimemmaksi ja hakeutuvat herkemmin avun piiriin. Lähetteen määrää on myös kasvattanut jkv. psykiatrian poliklinikan neuropsykiatrisen tiimin aloittaminen ja tehostuminen. Nykyisin rovaniemeläisten osalta neuropsykiatrisen arvio tehdään pääsääntöisesti neuropsykiatrisessa tiimissä, kun se aikaisemmin on toteutettu pääasiassa terveyskeskuksissa. Lisäksi lyhytterapiatiimin resurssia lisättiin vuoden 2020 alussa 2 työntekijällä samalla, kun sairaalasta vähennettiin 4 sairaansijaa. Tämän muutoksen ansiosta on voitu tarjota palvelua enemmän.

Psykiatrian palveluihin ei hakeuduta ainoastaan läheteellä, vaan esimerkiksi matalan kynnyksen palvelu Mielitiimiin tullaan pääsääntöisesti ilman lähetettä. Hoitotakuutilastojen mukaan voidaan todeta, että aikuisten osalta hoitoon pääsy on vuonna 2021 viivästynyt eikä hoitoon ole päässyt hoitotakuun rajoissa.

Kiireellistä hoitoa tarvitsevat aikuispotilaat ovat pääset hoitoon läheteen kiireellisyysluokituksen mukaisesti jonottamatta.

Lähetemäärät ovat olleet voimakkaassa kasvussa vuodesta 2017 lähtien. Sen sijaan resurssit eivät ole kasvaneet. Pällekkäisyyksiä poistamalla, toimintoja tehostamalla sekä kehittämällä mm. ryhmämuotoisia toimintamalleja ja lyhytterapiaa, lisääntyneeseen palvelutarpeeseen pystyttiin jokseenkin vastaamaan ennen pandemia-aikaa. Tällä hetkellä tilanne on erittäin haastava ja vaatii lisäresursointia ennen muuta alle 23 –vuotiaiden hoidon tarpeen arviointiin ja hoitoon.

Psykiatrian poliklinikan jonotilanne oli vuoden 2021 lopussa 150 potilasta, joista hoidon suunnittelujonossa oli 53 henkilöä. Hoidon suunnittelujonoon laitetaan psykiatrian poliklinikalle uudella läheteellä tulleet potilaat, joista tehdään hoidon tarpeen arviointi ja hoidon suunnitelma. Vuoden 2020 lopussa psykiatrian poliklinikan hoidon suunnittelujonossa oli noin 50 henkilöä ja vuoden 2019 lopussa 52 henkilöä. Jonotilanteen tarkastelu on haastavaa useiden eri hoito- ja tutkimusjonojen vuoksi. Kirjaamista kehittämällä pyritään yhtenäistämään jonotilastot sairaanhoitopiiriin kirjaamisohjeen mukaiseksi.

Lyhytpsykoterapiaan, johon terveyskeskuslääkäri voi ohjata potilaan suoraan, oli vuoden 2021 lopussa jonossa 13 henkilöä ja hoitoon on päässyt kolmen kuukauden kuluessa. Vuotta aiemmin tammikuun 2021 alussa jonossa oli 54 henkilöä. Mielitiimiin ei vuoden 2021 lopussa ollut jonoa.

Hoitoon pääsyn parantamiseksi Psykiatrisen avohoidon tuloksyksikössä on kehittämisen kohteina vuonna 2021 ollut jonotilanteiden purkaminen, sekä muu yksikön toimintojen sisällöllinen kehittäminen. Lääkärityövoimaa on saatu rekrytoitua ostopalveluyrityksistä. Erityistyöntekijöiden tutkimuksia ja strukturoituja haastatteluja on pyritty ostamaan vuonna 2021 niin paljon, kuin mahdollista. Suunnitelmissa on tiettyjen potilasryhmien hoitojen maksimipituuden kategorinen rajaaminen, jotta uloskirjoitukset sujuvoituisivat ja nopeutuisivat. Lähetteen kirjauksissa havaittiin virhe vuoden 2021 maaliskuussa. Ensikäynnit ovat jääneet kirjaamatta läheteksi, jonka johdosta vuoden 2019 lähetteen lukua ei voida pitää täysin luotettavana.

Hoitoon pääsyn sujuvuutta kuvaa osaltaan myös päivystyspoliklinikalla mielenterveys- ja päihdediagnoosilla asioineiden potilaiden määrä, koska oletus on, että nämä käynnit vähenevät, kun hoitoon pääsy mielenterveys- ja päihdepalveluihin sujuvoituu. Vuoden 2021 aikana päivystyspoliklinikalla asioi mielenterveys- ja päihdediagnoosilla 1 129 rovaniemeläistä, käyntejä toteutui yhteensä 1 432. Edellisenä vuonna mielenterveys- ja päihdediagnoosilla asioineita rovaniemeläisiä päivystyspoliklinikalla oli 958, käyntimäärän ollessa 1 203. Mielenterveys- ja päihdediagnoosilla asioineiden potilaiden määrä päivystyspoliklinikalla on jonkin verran noussut. On havaittu, että osa käynneistä tapahtuu samojen ihmisten toimesta. Tähän on pyritty löytämään ratkaisuja yhteistyössä päivystyksen ja ensihoidon, medisiinisen ja psykiatrisen tulosalueen sekä Rovaniemen kaupungin yhteisissä tapaamisissa. Syyskuussa 2021 aloitettiin kokeilu, jossa LSHP:n sosiaalityöntekijät käyvä säännöllisesti päivystyspoliklinikalla ja tapaavat päivystykseen mielenterveys- ja päihdesyillä hakeutuvia potilaita kartoittaakseen heidän tilanteitaan syvällisemmin ja ohjatakseen jatkohoitoon, jottei toistuvia käyntejä päivystyspoliklinikalla tarvittaisi.

Hoitoon pääsyn sujuvuuteen on vaikuttanut myös terveyskeskuslääkäreiden kanssa aloitettu yhteistyö, jossa koulutetaan ja tuetaan terveyskeskuslääkäreitä hoitamaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveysongelmia ja vahvistetaan konsultaatiokäytäntöjä sekä yhteistyötä matalan kynnyksen Mielitiimin kanssa. Psykiatrin konsultaatiotapaamisia on pidetty kerran kuukaudessa terveyskeskuksessa. Keväällä 2020 Mielitiimin sairaanhoitaja siirtyi työskentelemään Rovaniemen terveyskeskuksen tiloihin, joka on koettu vastaavan paremmin matalan kynnyksen palvelutarpeeseen. Kokemukset mielihoidajasta terveyskeskuksessa ovat olleet pelkästään positiivisia ja terveyskeskus on ollut erittäin tyytyväinen tuotettuihin palveluihin. Tavoitteena on vahvistaa terveyskeskuksia lisäämällä jatkossa useampia mielihoidajia terveyskeskuksien tiloihin.

Hoidon ja kuntoutuksen tavoitteellisuus

LSHP Psykiatrian palveluissa on otettu käyttöön THL:n toimenpideluokitus, jonka avulla tiedolla johtamista kehitetään. Toimenpideluokituksesta kerätyn tiedon avulla pystytään ohjaamaan hoitoa ja kuntoutusta tavoitteiden mukaiseksi. Toimenpideluokituksesta saatua tietoa ei voida vielä hyödyntää kirjaamisessa havaittujen puutteiden vuoksi. Tähän ongelmaan pyritään vastaamaan kehittämällä kirjaamista.

Hoidon ja kuntoutuksen vaikuttavuus

Hoidon ja kuntoutuksen vaikuttavuudella tarkoitetaan niiden avulla saavutettua hyvinvoinnin kohentumista. Hoidon ja kuntoutuksen vaikuttavuuden mittaaminen yksilötasolla on hyvin haasteellista ja kuntatasolla on vaikea osoittaa vaikutusten johtuvan nimenomaan saaduista palveluista.

Hoidon ja kuntoutuksen vaikuttavuuden seurantamittariksi valittiin mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkkeelle jääneiden määrän seuranta Lapin sairaanhoitopiirin alueella. THL:n tilastojen mukaan vuonna 2021 mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä oli 1 337 Rovaniemeläistä, mikä on noin 3,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Vuonna 2020 luku oli 1 355. Muihin Lapin sairaanhoitopiirin kuntiin verrattuna Rovaniemi on keskitasoa.

Avohoidon ensisijaisuus

Käyntimäärät LSHP Psykiatrian palveluissa
Omat palvelut, rovaniemeläiset

	Aika	Avohoitokäynnit			Osastohoito		
		Lasketut käynnit	Lisäkäynnit	Käynnit yhteensä	Hoitopäivät	Hoidetut henkilöt	Hoitopäivät ka
Aikuiset	2021	33 515	10 226	43 741	8 859	232	18,65
	2020	34 654	9 710	44 364	9 306	274	18,72
	2019	33 484	9 691	43 175	8 886	320	15,67
Lapset	2021	2 024	1 990	4 014	365	24	14,04
	2020	2 031	2 218	4 249	420	24	13,13
	2019	2 298	2 211	4 509	373	29	10,66
Nuoret	2021	6 055	3 293	9 348	422	44	7,28
	2020	5 745	2 734	8 479	353	28	11,39
	2019	5 938	3 397	9 335	492	25	12,62
Päihde	2020	31 098	690	31 778	491	35	10,9
	2019	17 493	1 109	18 602	1 459	84	11,9
	2018	15 771	653	16 424	1 436	86	11,7

Taulukko 2. LSHP Psykiatrian palveluiden käyntimäärät, omat palvelut, rovaniemeläiset

Mielenterveyslain mukaan mielenterveyspalvelut on ensisijaisesti järjestettävä avopalveluina sekä niin, että oma-aloitteista hoitoon hakeutumista ja itsenäistä suoriutumista tuetaan. Avohoidon ensisijaisuuden tulee mielenterveys- ja päihdepalveluiden alueellisen yhdistymisen liikkeenluovutussopimuksen mukaan näkyä avohoidon suhteellisen osuuden kasvamisena, vuodeosastokäytön vähenemisenä sekä taloudellisten että henkilöresurssien painottumisella avohoittoon.

Aikuispsykiatrian vuodeosaston sairaansijoja vähennettiin vuosina 2019 yhteensä 2 sairaansijalla ja 2020 yhteensä 4 sairaansijalla. Sairaansijojen vähentämisen tavoitteena on vuodesta 2011 lähtien avohoidon resurssien lisääminen. Vuonna 2020 hoitopäivien määrä alkoi nousta puolen vuoden jälkeen. Taustalla oli Covid -pandemian kiihtyminen ja siihen liittyvät rajoitustoimet. Psykkisesti oirehtivilla ihmisillä toimintakykyyn vaikuttavat sosiaaliset suhteet ja niiden ympärillä olevat toiminnot, joihin pandemiarajoitukset juuri kohdistuivat. Tilanteeseen voi myös vaikuttaa se, ettei hakeuduta riittävän ajoissa lääkärin vastaanotolle Covid -tartunnan pelossa ja tällöin sairaus pahenee. Vuonna 2021 hoitopäivät olivat vuoden 2019 tasolla, vaikka sairaansijoja oli 6 vähemmän. Sairaala on ollut ylipaikkatilanteessa lähes 1,5 vuoden ajan.

Toukokuussa 2020 päihdekliniikka lakkautettiin ja siksi hoitopäiviä kertyi noin kolmannes edellisestä vuodesta.

Lasten psykiatrisessa sairaalahoidossa hoitopäivissä näkyy nousua vuosien 2019 ja 2020 välillä, kun taas vuonna 2021 hoitopäivät ovat vähentyneet jopa alemmas, kuin vuonna 2019. Hoidettujen henkilöiden määrä on hieman vähentynyt vuodesta 2019 vuoteen 2021 mennessä. Nuorten psykiatrisessa sairaalahoidossa hoitopäivien ja hoidettujen potilaiden määrä on huomattavasti lisääntynyt vuosien 2020 ja 2021. Hoitopäivien keskiarvo on myös laskenut huomattavasti, joka tarkoittaa, että osastohoitojaksojen pituudet ovat olleet lyhyempiä. Kasvaneet lähetemäärät ovat näkyneet myös osastojen kuormituksessa. Lastenpsykiatrialla hoitojaksojen pituus on pysynyt suunnilleen samana. Nuorisopsykiatrialla hoitojaksot ovat lyhentyneet usealla päivällä. Tämä johtuu siitä, että yhä useammin nuori on tullut hoitoon joko päivystyksen kautta tai kiireellisellä läheteellä. Tällöin nuorta on pystytty parhaiten kriisitilanteessa auttamaan ottamalla hänet lyhyelle jaksolle osastolle. Näin on pystytty katkaisemaan ja rauhoittamaan tilanne ja saatu rauhassa sovittua jatkohoito. Kun jaksot ovat pysyneet tarpeenmukaisina, on pystytty tarjoamaan lyhyt osastohoitojakso kaikille sitä tarvitseville.

Aikuisten avohoitokäynnit ovat hieman vähentyneet vuodesta 2020 vuoteen 2021. Psykiatrian poliklinikalla on henkilökunnalla ollut muutamia pitkiä poissaoloja, ja sijaisia saatiin vasta kesälle tai syksyille. Lastenpsykiatrian osalta käyntimäärät ovat jonkin verran vähentyneet, kun taas nuorten osalta käyntimäärät ovat puolestaan reilusti lisääntyneet vuosien 2020 ja 2021 välillä. Nuorisopsykiatrian hoitohenkilöstöä on vahvistettu kahdella henkilöllä suuren lähetemäärän vuoksi. Lisäksi hoitohenkilökunnan poissaoloja on ollut edelliseen vuoteen verrattuna vähemmän. Tämä vaikuttaa käyntimäärien nousuun.

Psykiatrisen hoidon tulosalueen henkilökunnasta avohoidossa työskentelee noin 65 % ja osastohoidossa noin 35 %.

Talous - kustannuskasvun pysäyttäminen Rovaniemen kaupunki

Taulukoissa 3 ja 4 tarkastellaan Rovaniemen kaupungille aiheutuneita kustannuksia mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuudesta. Kustannuskasvun pysäyttäminen on onnistunut vuosina 2019-2021. Koronapandemia lienee osaltaan vaikuttanut tähän, koska keväällä 2020 kontakteja peruuntui. Vielä alkuvuoden 2021 Lapin sairaanhoitopiirin laskutuksen ja erityisryhmien asumispalveluiden osalta kustannukset olivat hieman viimevuotista matalammat. Tilanne on kuitenkin tasoittunut loppuvuodesta 2021 ja kokonaisuudessaan vuoden 2021 osalta kustannukset ovat oleellisesti samaa tasoa kuin vuonna 2020. Päihdepalvelujen siirto Rovaniemen kaupungin omaksi toiminnaksi 1.1.2021 on näin ollen ollut kustannusneutraali.

ROVANIEMEN KAUPUNKI

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kustannukset 2015 - 2021

TOTEUMA	TP2015	TP2016	TP2017	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021
Mielenterveys- ja päihdepalvelut (toimintakulut)	-3 436 792	-3 451 503					-2 657 785
Psykiatrinen erikoissairaanhoido OMA (toimintakate)	-13 221 180	-11 079 559					
Psykiatrinen erikoissairaanhoido OSTO (toimintakate)	-2 018 106	-2 335 816					
YHDISTETTY mielenterveys- ja päihdepalvelut			-16 210 979	-19 723 166	-19 447 556	-18 746 889	-16 225 625
SHL:n mukaiset kuntouttavat asumispalvelut (toimintakate)	-3 858 236	-3 970 624	-4 310 874	-4 266 431	-4 112 171	-3 722 075	-3 730 969
	-22 534 313	-20 837 504	-20 521 854	-23 989 597	-23 559 727	-22 468 963	-22 614 379

Taulukko 3. Rovaniemen kaupungille kohdistuvat kustannukset mielenterveys- ja päihdepalveluista

Alla olevassa taulukossa 3 vuosittaiset kustannukset sisältävät sairaanhoitopiirin tuottamat yhdistetyt mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä sairaanhoitopiirin läpilaskuttaman ostopalvelun. EROTUS-rivi kuvaa kaupungille kohdistuneiden kustannusten muutosta kuukausittain. Positiivinen erotus tarkoittaa kaupungille matalampia kustannuksia ja negatiivinen erotus vastaavasti suurempia kustannuksia ko. kuukautena vuonna 2021.

Rovaniemen kaupungin päihdepalvelut - kustannukset kuukausittain 2021

TOTEUMA	tamm	helmi	maal	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marr	joulu	Yhteensä
vuosi 2021 (toimintakulut)	-128 822	-179 344	-234 899	-274 845	-259 854	-175 416	-190 689	-183 759	-222 138	-188 932	-208 219	-410 868	-2 657 785

Rovaniemen kaupungin SHL:n mukaiset kuntouttavat asumispalvelut - kustannukset kuukausittain (toimintakate)

TOTEUMA	tamm	helmi	maal	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marr	joulu	Yhteensä
vuosi 2016 (toimintakulut)	-329 978	-302 399	-325 143	-300 733	-320 340	-345 644	-339 844	-323 156	-302 343	-369 425	-243 820	-467 798	-3 970 624
vuosi 2017 (toimintakulut)	-339 393	-356 950	-376 995	-227 744	-425 240	-345 111	-405 834	-436 630	-288 288	-354 499	-338 401	-415 788	-4 310 874
vuosi 2018 (toimintakulut)	-350 209	-355 093	-373 045	-312 344	-387 843	-242 701	-350 829	-402 697	-283 646	-358 087	-399 868	-450 070	-4 266 431
vuosi 2019 (toimintakulut)	-230 941	-186 982	-583 052	-320 087	-373 393	-380 229	-222 393	-449 807	-342 165	-149 151	-316 513	-557 456	-4 112 171
vuosi 2020 (toimintakulut)	-70 597	-105 183	-503 164	-434 599	-337 262	-434 559	-288 039	-255 730	-332 799	-346 119	-260 266	-353 756	-3 722 075
vuosi 2021 (toimintakulut)	-239 172	-295 989	-206 758	-192 503	-424 784	-379 009	-152 925	-389 284	-434 799	-174 419	-526 293	-315 035	-3 730 969
EROTUS ('21 vs. '20)	-168 575	-190 805	296 406	242 097	-87 522	55 550	135 114	-133 554	-102 000	171 700	-266 027	38 721	-8 895

keskiarvo/kk vuosi 2016	-330 885
keskiarvo/kk vuosi 2017	-359 240
keskiarvo/kk vuosi 2018	-355 536
keskiarvo/kk vuosi 2019	-342 681
keskiarvo/kk vuosi 2020	-310 173
keskiarvo/kk vuosi 2021	-310 914
KK-KESKIARVOJEN EROTUS ('17 vs. '16)	-28 354
KK-KESKIARVOJEN EROTUS ('18 vs. '17)	3 704
KK-KESKIARVOJEN EROTUS ('19 vs. '18)	12 855
KK-KESKIARVOJEN EROTUS ('20 vs. '19)	32 508
KK-KESKIARVOJEN EROTUS ('21 vs. '20)	-741

Taulukko 4. Rovaniemen kaupungille kohdistuvien mielenterveys- ja päihdepalvelukustannusten kuukausittainen vertailu

Talous - kustannuskasvun pysäyttäminen

Lapin sairaanhoidopiirin Psykiatrian palvelut

Rovaniemen kaupungille kohdistuneet kustannukset ovat lähes vuoden 2020 tasolla.

Vuosi 2021 oli erittäin haastava Covid –pandemian ja palvelutarpeen lisääntymisen vuoksi niin avo- kuin laitoshoidossa. Vuodesta 2017 lähtien nuorisopsykiatrian ja aikuispsykiatrian avohoidon lähetemäärä on lähes tuplaantunut. Koska resurssia ei ole voitu samassa suhteessa lisätä, on jonoa syntynyt. Jonotilanteen purkamiseen on jouduttu ostamaan lääkäri- ja tutkimuspalvelua sekä tarjoamaan henkilökunnalle mahdollisuutta lisätöihin. Lääkäreiden vuokrauspalveluiden kilpailutus aloitettiin vuonna 2021. Lisäksi on otettu käyttöön tehokkaita ja nopeampia hoitointerventioita (EMDR, lyhytterapia) ja lisätty ryhmämuotoisia toimintoja, joissa kerralla voidaan hoitaa useampia potilaita.

Vuonna 2021 intensiivipoliklinikan toiminta integroitui osaksi psykiatrian poliklinikan toimintaa ja nimi poistui käytöstä. Intensiivipoliklinikan käyntien määrän vähäisyyden vuoksi ei ollut tarpeenmukaista resursoida toimintaa kokopäiväiseksi toiminnoksi.

Vuoden 2020 aikana aloitetun A-klinikan ja korvaushoidon liikkeenluovutus takaisin Rovaniemen kaupungille toteutettiin vuoden vaihteessa 2020-2021. Päihdepsykiatrian kehittämistä osasto- ja avohoidossa toteutettiin. Henkilökunnalle järjestettiin päihdeosaamisen prosessikoulutus ja päihdeasiakkaan palvelupolku saatiin lähes valmiiksi yhteistyössä Valpas 2 ja Tulevaisuuden sotekeskus -hankkeen kanssa.

IPS (Individual Placement and Support) – sijoita ja valmenna! kehittämishankkeeseen saatiin STM:n valtion avustus (n. 300 000 €). Työntekijät on rekrytoitu ja hanke alkoi syksyllä 2021. Työhönvalmennukseen hakeutui vuoden loppuun mennessä n. 20 valmennettavaa.

Aikuispsykiatrian osastohoidossa on n. 10 % kasvua edelliseen vuoden samaan aikaan verrattuna. Lasten- ja nuorisopsykiatrialla laskutetut avohoidon käynnit ovat lisääntyneet n. 10 % ja osastohoitopäivät n. 23 %. Palvelun tarve on ollut huomattavan suuri verraten kustannuskehitykseen. Samalla resurssilla on pystytty hoitamaan suurempi määrä potilaita, joten toiminta on tehostunut merkittävästi.

Laskutuksessa sekä kokonaisuuden että Rovaniemen kaupungin osalta (ks. alla) näyttäytyy päihdeklonikan lakkauttaminen ja myöhemmin A-klinikan ja korvaushoidon liikkeenluovutus v. 2021 takaisin Rovaniemen kaupungille.

VERTAILU 12 KK, V. 2020 - 2021

TAMMI - JOULUKUU

AVO/VOS	12 KK				12 KK				
	Laskutettu 2020	Laskutettu 2021	ERO	ERO %	Laskutus päätökset 2020	Laskutus päätökset 2021	ERO %	ka 2020	ka 2021
Tulosalue 16 Psykiatrinen hoito, tammi-joulukuu, avo- ja vuodeosasto laskutus yhteensä, oma toiminta ja ostopalvelut									
*Yhteensä	26 494 452 €	25 864 588 €	-629 864 €	-2,4%	70 627	52 332	-25,9%	375 €	494 €
AVO	12 813 433 €	11 803 680 €	-1 009 753 €	-7,9%	69 525	51 238	-26,3%	184 €	230 €
VOS	13 681 019 €	14 060 908 €	379 889 €	2,8%	1 102	1 094	-0,7%	12 415 €	12 853 €

Tulosalue 16 Psykiatrinen hoito, tammi-joulukuu, avo- ja vuodeosasto laskutus, jäsenkunta Rovaniemi, oma toiminta ja ostopalvelut

AVO/VOS	12 KK				12 KK				
	Laskutettu 2020	Laskutettu 2021	ERO	ERO %	Laskutus päätökset 2020	Laskutus päätökset 2021	ERO %	ka 2020	ka 2021
*Yhteensä	19 762 463 €	17 423 579 €	-2 338 884 €	-11,8%	62 691	43 676	-30,3%	315 €	399 €
AVO	10 790 611 €	9 347 008 €	-1 443 602 €	-13,4%	61 990	43 084	-30,5%	174 €	217 €
VOS	8 971 852 €	8 076 571 €	-895 281 €	-10,0%	701	592	-15,5%	12 799 €	13 643 €

Taulukko 5. Psykiatrisen hoidon palveluiden laskutus Rovaniemen kaupungilta vuosilta 2020 ja 2021

Kalliin hoidon tasausmaksu

Kalliin hoidon tasausmaksua sisältää erikoissairaanhoidon kokonaisuudessaan (ostopalvelut ja oman toiminnan kuntalaskutus) ml. Psykiatria (Mielenterveys- ja päihdepalvelut).

Kalliin hoidon tasausmaksu				
	v. 2021	v. 2020	v. 2019	
LSHP yht.	7 148 321 €	5 666 932 €	4 758 836 €	Hoitokustannusten tasaus
LSHP yht.	3 038 516 €	3 051 100 €	3 052 192 €	Maksuosuusennakko 06/20xx
LSHP yht.	7 148 321 €	5 666 932 €	4 758 836 €	Hyvitys
LSHP yht.	-3 038 516 €	-3 051 100 €	-3 052 192 €	Palautus (-)/ lisäperintä (+) 12/20xx
Rovaniemen kaupunki	3 880 957 €	3 056 961 €	2 551 644 €	Hoitokustannusten tasaus
Rovaniemen kaupunki	1 639 092 €	1 635 972 €	1 622 920 €	Maksuosuusennakko 06/20xx
Rovaniemen kaupunki	4 176 546 €	4 065 564 €	3 459 967 €	Hyvitys
Rovaniemen kaupunki	-1 934 681 €	-2 644 575 €	-2 531 243 €	Palautus (-)/ lisäperintä (+) 12/20xx

Maksuosuusennakko peritään kesäkuun loppuun mennessä 26 €/asukas
Potilaskohtainen poikkeuksellisten suurten kustannusten alaraja on 90 000 €

Psykiatrian (Mielenterveys- ja päihdepalvelut), osuus kalliin hoidon tasauksesta

Kalliin hoidon tasausmaksu	Kalliit potilaat	Laskutettu	- 90 000 € / potilas	Hyvitys	
MAKSAJA					
698 ROVANIEMI	24	3 277 659 €	-2 160 000 €	1 117 659 €	v. 2021
698 ROVANIEMI	24	3 627 532 €	-2 160 000 €	1 467 532 €	v. 2020
698 ROVANIEMI	19	2 593 219 €	-1 710 000 €	883 219 €	v. 2019

Taulukko 6. Kalliin hoidon tasausmaksu Rovaniemen kaupungille vuosilta 2021, 2020 ja 2019

Yhteistyön toteutuminen

Terveyskeskuksella sekä LSHP Psykiatrian palveluilla on ollut yhteisiä potilaita, joilla on mielenterveys- ja päihdediagnoosi taulukon 7 mukaan. Potilaiden lukumäärätieto kertoo Rovaniemen perusterveydenhuollon potilaista, joilla on ollut vuoden aikana kontakti perusterveydenhuollon yksikköön sekä olemassa oleva hoitosuhde LSHP:n Psykiatrisen hoidon tulosalueella. Huomioitavaa on se, että talven 2020 aikana Effica päivitettiin LifeCareksi ja siinä yhteydessä raportointikantaan on tullut muutoksia. Tämän vuoksi lukumäärätiedot voivat heittää aikaisempaan raportointiin nähden.

Vuosi	Potilaiden lukumäärä
2021	632
2020	461
2019	373
2018	328
2017	229

Taulukko 7. Terveyskeskuksen ja LSHP Psykiatrisen hoidon palveluiden yhteiset potilaat

Perusterveydenhuollossa sellaisia käyntejä, joissa mielenterveys- ja päihdediagnoosi on kirjattu, on toteutunut alla olevan taulukon 8 mukaisesti. Nämä käynnit toteutuivat perusterveydenhuollossa muissa kuin LSHP Psykiatrian yksiköissä.

Aika	Käynnit	Potilaat
2021	1347	850
2020	1332	808
2019	1478	933
2018	647	481

Taulukko 8. Käynnit perusterveydenhuollossa miepä-diagnoosilla

Perusterveydenhuollon käynnit mielenterveysdiagnooseilla ovat lisääntyneet, koska lievien ja keskivaikeiden mielialahäiriöiden hoitoa terveyskeskuksen ja Mielitiimin yhteistyönä on kehitetty ja kehitetään edelleen vastaamaan paremmin kuntalaisten tarpeita.

Kelan kuntoutuspalvelujen saajat ja kustannukset

Rovaniemi

Aika	Kuntoutuksen lakiperuste	Laki ja toimenpide	Saajat	Kuntoutuspalvelu- kustannukset euroa	Kustannetut toimenpiteet
2021	Kuntoutuspsykoterapia	-Aikuisten psykoterapia	488	778 892	488
		-Nuorten psykoterapia	180	329 255	180
2020	Kuntoutuspsykoterapia	-Aikuisten psykoterapia	408	668 322	408
		-Nuorten psykoterapia	160	286 261	160
2019	Kuntoutuspsykoterapia	-Aikuisten psykoterapia	351	565 481	351
		-Nuorten psykoterapia	166	256 664	166
2018	Kuntoutuspsykoterapia	-Aikuisten psykoterapia	302	485 648	302
		-Nuorten psykoterapia	149	291 049	149
2017	Kuntoutuspsykoterapia	-Aikuisten psykoterapia	249	412 544	249
		-Nuorten psykoterapia	133	253 773	133

Kela / analytiikka- ja tilastoryhmä / NIT099A

Valitut tiedot raportille Kelan kuntoutuspalvelujen saajat ja kustannukset

Taulukko 9. Kelan kuntoutuspalveluiden saajat ja kustannukset rovaniemeläisten osalta

Kelan kuntoutuspsykoterapiaa rovaniemeläiset ovat saaneet taulukon 9 mukaisesti. Kelan kuntoutuspsykoterapian piirissä olevien määrän lisääntyminen selittyy terapeuttien määrän lisääntymisellä ja toisaalta aktiivisemmalla ohjauksella kuntoutuspsykoterapiaan. Valtakunnallisesti verrattuna kuntoutuspsykoterapian käyttö on edelleen Lapin sairaanhoitopiirin alueella vähäistä.

Asiakkaiden arvio palveluista

Syyskuusta 2020 alkaen aikuisten avohoidossa, lasten ja nuorten palveluissa sekä osastolla 4 on pilotoitu uutta Taplause asiakaspalautejärjestelmää. Uudessa palautejärjestelmässä potilas/asiakas antaa palautteen jalustalla seisovien tablettilaitteiden tai myöhemmin käyttöön otettavien QR-koodien kautta. Asiakkailta saatua palautetta hyödynnetään asiakaskokemuksen parantamisessa yksikkökohtaisten toimintamallien mukaisesti.

Vuoden 2021 aikana Taplause-palautteita annettiin yhteensä 676, joista 78% oli positiivisia ja 18% negatiivisia.

Taplause –palautteista saadaan myös NPS-arvo, eli Net Promoter Score. Arvolla mitataan asiakaskokemusta. Arvosanan 9 tai 10 antaneita kutsutaan suosittelijoiksi ja arvosanan 7 tai 8 antaneita pidetään neutraaleina. Arvostelijoiksi kutsutaan heitä, jotka antavat arvosanan 0 ja 6 väliltä. NPS-arvo muodostetaan vähentämällä suosittelijoiden prosenttiosuudesta arvostelijoiden prosenttiosuus. Positiivinen tulos lasketaan hyväksi, erinomaisena pidetään yli 50:n menevää lukua. NPS-arvo voi vaihdella arvojen –100 ja +100 välillä. NPS-arvo on helppo ja yksinkertainen tapa seurata yksikön asiakastytyväisyyden trendiä, mutta on sellaisenaan riittämätön asiakas-tyytyväisyyden ainoaksi mittariksi. Saaduista palautteista laskettu NPS-arvo aikuisten avohoidossa, lasten ja nuorten palveluissa sekä osastolla 4 vuoden 2021 osalta oli 59 eli erinomainen.

Puheenjohtajan yhteenveto

Rovaniemen kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä Lapin sairaanhoitopiirin yhdistymisestä on kulunut viisi vuotta. Tiivistetysti viiden vuoden seurannan jälkeen voidaan todeta, että yhdistymiselle asetetut tavoitteet on saavutettu hyvin. Suurena haasteena on ollut merkittävä palvelutarpeen kasvu. Lähetemäärä Rovaniemeläisten osalta on kasvanut 123% ja myös Rovaniemen terveyskeskuksessa miepä –diagnoosilla asioivien määrä on kasvanut lähes 100%. Perustasolla toimivan mielitiimin potilaiden hoidosta vastaa terveyskeskuslääkäri, joka on nykyisin lähetteetöntä palvelua.

Työntekijäresursseja on kohdennettu optimaalisesti lisäämättä psykiatrisen hoidon tulosalueen henkilöstön kokonaismäärää. Tehostamista on toteutettu merkittävästi, joskin väistämättä jonoa on syntynyt. Tarvittaessa hoitoon pääsee hoidon tarpeen arvion jälkeen saman päivän aikaan. Akuuttitiimi ja psykiatrian päivystys vastaavat nopeaan palvelutarpeeseen päivittäin. Perustason matalan kynnyksen hoitoon pääsee 3-7 päivän kuluessa. Vaativaan psykiatriseen avohoidon hoitoon pääsyssä on jonoa niin aikuisten kuin nuorisopsykiatriankin puolella. Tarpeeseen on pyritty vastaamaan resursoimalla määräaikaista työntekijöitä ja ostamalla lääkäripalvelua.

Yhdistymisen taloudellisena tavoitteena on kustannuskasvun pysäyttäminen, joka viiden vuoden seurannan aikana on toteutunut myös hyvin. Psykiatrisen hoidon osalta kustannukset ovat vuoden 2017 tasoa. Kuntouttavien asumispalvelujen osalta kustannusten laskua on kertynyt n. 0,5milj€. Päihdepalvelujen kustannukset ovat laskeneet vuodesta 2016 n. 800 000€, joka johtuu osittain Lapin päihdeklinikan lakkauttamisesta.

Lapin hyvinvointialue aloittaa 1.1.2023, jolloin kaikki SOTE –palvelut LSHP:n ja LPSHP:n alueelta sekä pelastustoimi siirtyvät saman organisaation alle. Yhdistyminen vaatii paljon valmistelutyötä ja siksi seurantaryhmä ystävällisesti esittää Rovaniemen hyvinvointilautakunnalle ja LSHP:n hallitukselle, että yhdistymisen seuranta päätetään tähän seurantaraporttiin.